

Світлана Семчук

ІНФОРМАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Розглянуто можливості формування інформаційної компетентності як складової професійної компетентності майбутнього фахівця дошкільної освіти. У статті зроблений аналіз літератури та висвітленні можливостей використання інтерактивних технологій у формуванні комп'ютерної компетентності фахівців дошкільної освіти в сучасних умовах потужної інформатизації суспільства. Визначено багатоаспектність поняття інформаційної компетентності, яку дослідники пов'язують з феноменом інформаційного суспільства, з технологічною революцією, з появою і розповсюдженням електронних інформаційно-комунікаційних технологій..

Ключові слова: інформаційна компетентність, навчальний процес, фахівці дошкільної освіти, професійна компетентність.

Рассмотрены возможности формирования информационной компетентности как составляющей профессиональной компетентности будущего специалиста дошкольного образования. В статье сделан анализ литературы и освещены возможности использования интерактивных технологий в формировании компьютерной компетентности специалистов дошкольного образования в современных условиях мощной информатизации общества. Определены многоаспектность понятия информационной компетентности, которую исследователи связывают с феноменом информационного общества, с технологической революцией, с появлением и распространением электронных информационно-коммуникационных технологий.

Ключевые слова: информационная компетентность, учебный процесс, специалисты дошкольного образования, профессиональная компетентность.

The possibilities of formation of information competence as a component of professional competence of the future specialist of preschool education are considered. The article analyzes the literature and highlights the possibilities of using interactive technologies in forming computer competence of preschool education specialists in the modern conditions of powerful informatization of society. The multi-aspect of the concept of information competence, which researchers associate with the phenomenon of the information society, with the

technological revolution, with the appearance and dissemination of electronic information and communication technologies, also the basic elements of the formation of information competence are determined. The new qualification skills of the pre-school educator are revealed in the conditions of society's informatization and the problem of using the computer as a mean of education in the pedagogical process of a preschool educational institution.

Key words: *information competence, educational process, preschool education specialists, professional competence.*

Сучасне українське суспільство характеризується стрімким розвитком інформаційно-комп'ютерних технологій навчання. Тому сьогоденний стан цивілізаційного розвитку висуває нові вимоги до системи освіти й виховання молодого покоління.

Реформування дошкільної освіти, необхідність її інформатизації потребує науково-методичного забезпечення використання в педагогічному процесі новітніх засобів навчання, зокрема інтерактивних технологій та підготовку фахівців, які досконало володіють сучасними комп'ютерними технологіями.

Комп'ютерні технології відкривають шлях до самостійної навчальної діяльності й особистої відповідальності молодого покоління, яку педагоги відносять до ключової компетентності. Загальновизнано, що нині формування комп'ютерної компетентності педагогів є однією з обов'язкових умов досягнення освітніх цілей сучасності [2, с. 3–6].

Висвітлення проблем, пов'язаних з використанням сучасних інформаційних та комп'ютерних технологій у педагогічному процесі, започатковано і розвинуто в фундаментальних роботах учених (Р. Вільямса, Б. Гершунського, В. Глушкова, А. Єршова, К. Маклін, Ю. Машбиця, С. Пейперта, Є. Полат та ін.). У роботах цих авторів показано, що впровадження комп'ютерних технологій у практику навчання є однією з форм підвищення ефективності навчального процесу.

Проблемою розробки й використання комп'ютерних технологій навчання займалися вчені (Н. Атапова, А. Верлань, М. Головань, А. Гуржій, Ю. Дорошенко, М. Жалдак, Ю. Жук, І. Іваськів, В. Лапінський, В. Мадзігон, Д. Матро, Н. Морзе, С. Раков, Ю. Рамський, І. Роберт, П. Ротаєнко, В. Руденко, М. Семко, О. Християнінов).

Технології комп'ютеризованого навчання досліджували вчені (А. Ашерів, А. Довгялло, О. Савельєв, О. Молібог) та зарубіжні – (Г. Клейман, Н. Краудер, С. Пейперт, В. Скіннер).

Визначення функцій інформаційних технологій у навчальному процесі розглядали (Г. Балл, Т. Гергей, В. Глушков, А. Довіяло, А. Єршов, М. Жалдак, В. Монахов, І. Підласий, С. Смирнов).

Світовий досвід засвідчує, що вирішення проблем дошкільної освіти починається з професійної підготовки педагогів. У зв'язку з цим найактуальнішими є інтерактивні технології навчання, що засновані не

лише на фундаментальних знаннях у певній галузі, а й на загальній культурі, що включає й інформаційну. Практика засвідчує, що оволодіваючи навичками інтерактивного навчання, педагог поступово переносить їх у свою практичну діяльність, навчаючи дітей умінню самостійно здобувати знання, робити вибір на користь активної діяльнійшої позиції в їх опануванні. Тому кожному педагогові потрібна ґрунтовна підготовка в страті сучасних комп'ютерних технологій.

Необхідною умовою інформатизації освіти є готовність педагогів до використання комп'ютерних технологій навчання в процесі передавання знань, що означає постійну неперервну самоосвіту.

Саме тому велику увагу останнім часом, приділяють вчені (соціологи, культурологи, педагоги, психологи) проблемі формування комп'ютерної компетентності педагогів дошкільної установи, що є компонентом їх загальної педагогічної культури, найважливішим показником професійної майстерності і відповідності світовим стандартам у страті дошкільної освіти.

Мета статті зумовлюється потребою у висвітленні можливостей використання інтерактивних технологій у формуванні комп'ютерної компетентності фахівців дошкільної освіти в сучасних умовах потужної інформатизації суспільства.

Світовий досвід засвідчує, що вирішення проблем вищої освіти починається із професійної підготовки майбутніх фахівців. Практика засвідчує, що оволодіваючи навичками інтерактивного навчання, педагог поступово переносить їх у свою практичну діяльність, навчаючи дітей умінню самостійно здобувати знання, робити вибір на користь активної діяльнійшої позиції в їх опануванні. Тому кожному майбутньому фахівцю потрібна ґрунтовна підготовка у сфері опанування сучасними інформаційними технологіями.

Перехід до інформаційного суспільства суттєво впливає на освіту, особливо на професійну підготовку фахівців. Як зазначає С. Сисоева, це стосується не лише змісту, форм і методів навчання, а й самого розуміння сучасної професійної освіти як неперервної, спрямованої на формування творчої особистості в глобалізованому інформаційному суспільстві XXI ст., здатної до саморозвитку та навчання впродовж усього життя [3, с. 126].

Глобальне інформаційне суспільство – це суспільство, у якому всі процеси пов'язані із розповсюдженням нових інтерактивних технологій, що безпосередньо спираються на використання сучасної комп'ютерної техніки, і є суттєвим розширенням можливостей та потреб в індивідуальному, особистісному розвитку особистості.

Починаючи з 60-х років, у провідних країнах світу (Великобританія, США, Канада, Австралія, Франція та ін.) в педагогічній науці був сформований спеціальний напрям – медіаосвіта, який допомагає дітям й дорослим адаптуватися до світу медіакультури, комп'ютерних технологій, навчитися аналізувати медіатексти. В канадській провінції Онтаріо з 1987 р.

медіаосвіта є обов'язковим навчальним предметом у школах, в Австралії з 1990 р. ця дисципліна впроваджена в навчально-виховний процес дошкільних навчальних закладів [5, с. 41]. У 1973 році були теоретично обґрунтовані основні принципи медіаосвіти в Австрії. На практиці педагоги використовують комп'ютерні технології як засіб навчання, який залежить від їхніх побажань. Наприкінці 60-х років ХХ ст. німецькі педагоги дійшли висновку, що комп'ютерні технології мають бути не тільки засобом навчання, але й об'єктом вивчення. Якщо освіта спрямована на розвиток індивідуальності дитини, то медіаосвіта – на підготовку індивіда до прийняття соціально важливих рішень на основі аналізу повідомлень із комп'ютерних технологій. У 80-ті роки виникла медіаосвіта в Англії, завдяки працям Л. Мастермана. З 1987 року початкові школи Італії працюють за програмами зображувального мистецтва, музичної освіти, в яких враховані цілі й завдання медіаосвіти. Інформаційний потік здійснює вплив на формування системи знань й емоційну сферу сприйняття дорослих і дітей, тому необхідно широко використовувати комп'ютерні технології в навчанні.

Уміння аналізувати інформацію, виокремлювати головне в інформаційному повідомленні, розуміти спрямування комунікації, прихований зміст повідомлень є необхідними на всіх етапах навчання.

Комп'ютеризація дошкільної освіти є невід'ємною складовою інформатизації суспільства, відображає загальні тенденції глобалізації світових процесів розвитку, виступає як визначальний інформаційний і комунікаційний базис освіти та гармонійного розвитку особистості.

Комп'ютерні технології охоплюють створення, впровадження і розвиток комп'ютерно-орієнтованого навчального середовища. Метою комп'ютерних технологій є підготовка особистості до повноцінного життя в інформатизованій державі та підвищення якості освіти.

До таких навчальних технологій можна зарахувати:

- курси комп'ютерної грамотності, що мають на меті сформувати базові поняття про комп'ютер та можливості використання цих знань на практиці, це мінімальний рівень сформованості комп'ютерної компетентності;
- курси «Intel® Навчання для майбутнього» – формують додаткові знання реалізації інформаційно-комп'ютерних технологій у педагогічному процесі;
- дистанційну освіту – за останні роки така форма освіти набула актуальності, але часто за цим може стояти заочна форма навчання. Це відкрита система навчання, що передбачає активне спілкування між педагогом та вихованцем за допомогою сучасних інтерактивних технологій та мультимедіа. Така форма навчання дає свободу вибору місця, часу і темпу навчання, її може отримати будь-яка охоча людина, при цьому гармонійно поєднавши навчання та повсякденне життя тощо.

Відтак, першочергове завдання сучасної дошкільної педагогіки – формування інформаційної компетентності педагогів, які зобов'язані не

тільки розуміти нові проблеми, що постають перед ними, а й знаходити їх рішення у повсякденній професійній діяльності [4, с. 7–11].

Основою інформаційної культури особистості є знання про інформаційне середовище, закони його функціонування та розвитку; вміння орієнтуватися в безмежному просторі різноманітних повідомлень і даних, раціонально використовувати засоби сучасних комп'ютерних технологій для задоволення інформаційних потреб. Всі ці трансформаційні процеси розкривають актуальне поняття компетентності особистості.

Відтак, інформаційна компетентність є інтегральною характеристикою особистості, що виявляється в здатності до засвоєння відповідних знань, умінь та навичок щодо розв'язання завдань у педагогічній й професійній діяльності за допомогою комп'ютера.

В основу концепції «інформаційної компетентності» покладено ідею виховання компетентної людини, яка має необхідні знання та керується ними; володіє високими моральними якостями; діє адекватно у відповідних ситуаціях та несе відповідальність на певну діяльність.

Складовими інформаційної компетентності особистості є:

- система уявлень про інформатику (знання про інформаційне середовище, закони його функціонування, вміння орієнтуватися в інформаційних потоках);
- комп'ютерна грамотність (уміння працювати з комп'ютером, навички користувача, здатність використовувати допоміжні апаратні засоби);
- відповідний стиль мислення.

Обираючи комп'ютер для навчальних цілей, слід усвідомлювати ті цілі, які до того ж змінюються із розвитком суспільства. Так, Н. В. Атапова наводить нові кваліфікаційні уміння вихователя в умовах інформатизації суспільства:

- педагог повинен володіти відповідними знаннями, що містяться в комп'ютерній програмі;
- індивідуалізація навчання, яка передбачає введення в педагогічний процес комп'ютера, й вимагає застосування значної кількості методик, якими вихователь повинен володіти досконало;
- педагог повинен знати програмне забезпечення, його складові, вміти допомогти дитині на кожному етапі заняття [1, с. 84–85].

Використання комп'ютера як засобу навчання в педагогічному процесі дошкільного навчального закладу веде за собою зміну і інших елементів (процесу навчання, організації навчання, засобів навчання). Це, на наш погляд, припускає вирішення декількох груп проблем: загальнодидактичних, методичних й інформаційних (які відносяться до комп'ютера, як до засобу навчання), професійних і організаційних (кожна з яких, передбачає вирішення відповідних теоретичних і практичних завдань). Розглянемо всю сукупність цих проблем.

Загальнодидактичні проблеми визначають: роль (місце) комп'ютера в

дидактичній системі серед інших засобів навчання, що використовуються; умови, в яких буде здійснюватись педагогічний процес з використанням комп'ютера.

Професійна проблема включає: системне використання комп'ютерних технологій як засобу безперервної підготовки вихователів, що підвищує ефективність педагогічного процесу в ДНЗ.

Організаційно-методичні проблеми враховують: специфіку змісту заняття; особливості методичної системи, яка використовується на занятті; дидактичні і технічні вимоги до персонального програмного забезпечення (ППЗ); виявлення, експертиза та підбір ППЗ; проектування ППЗ, система комп'ютерних завдань (СКЗ) чи електронного дидактичного матеріалу (ЕДМ); визначення розробника ППЗ, СКЗ чи самостійна розробка; впровадження програмного продукту в технологію навчання.

Інформаційні проблеми визначають: науково обґрунтовані психолого-педагогічні і методичні вимоги до ППЗ, які необхідні для ефективного використання в педагогічному процесі ДНЗ; формування системи завдань з кожного заняття з урахуванням різноманітних програм навчання; забезпечення доступності ППЗ для вихователів (наявність єдиної бази даних ППЗ); розробка ППЗ.

Отже, комп'ютеризація дошкільної освіти відкриває перед педагогами нові можливості для впровадження у педагогічну практику дошкільної установи сучасних методичних розробок. При цьому ефективність комп'ютеризації ДНЗ залежить від компетентності педагога та якості використання інтерактивних технологій навчання.

Подальше дослідження планується провести у напрямі розробки й теоретичного обґрунтування інтегрованої моделі комп'ютерної компетентності майбутніх педагогів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атапова Н. В. Информационные технологии в школьном оборудовании / Атапова Н. В. – М: РАО, 1994. – 186 с.
2. Інформатизація освіти – провідний напрям підвищення результативності навчального процесу // Комп'ютер у школі і сім'ї. – 2011. – № 1(89). – С. 3–6.
3. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: Монографія / Сисоєва С. О., Алексюк А. М., Воловик П. М., Кульницька О. І., Сігаєва Л. Є., Цехмістер Я. В.; За ред. С. О. Сисоєвої. – К.: ВПОЛ, 2001. – 502 с.
4. Петухова Л. Є. Актуальні питання формування інформативних компетентностей майбутніх учителів початкових класів / Л. Є. Петухова, О. В. Співаковський // Комп'ютер у школі і сім'ї. – 2011. – №1 (89). – С. 7–11.
5. Kubey R. Obstacles to the development of media education in the United States / R. Kubey // Journal of communication. – 1998. – Winter. – 58 p.